

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 172. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_309A-txt-shoot-idm4883.pdf (tilgået 16. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Da Karl den Femte nedlagde Regjeringen, kom Nederlandene, tilligemed Mailand, Neapel og Spanien paa begge Sider af Havet, under hans Søn Philip. Allerede i Karls Tid havde Reformationen fundet megen Indgang, og i den berømte Erasmus fra Rotterdam forkyndtes det, som siden lod sig tilsyne hos Folket. Han var en stor Sproggrandsker, grundig Kjender af de gamle Skrifter og et skarpsindigt Hoved; men han var for stor en Regnemester og Ven af kronede, paa verdslig Viis fredelige Dage, til at vove noget for Troen, eller sige Verden Farvel før i Dødens Time. I de mauriske Krige havde Spanierne vandt sig til at udbrede Christendommen med Sværdet, og med umenneskelig Grusomhed havde de i Amerika nys begyndt paa det samme. Saasnt de mærkede at Fastlandets Bjerge vare rige paa ædel Malm, fik de Lyst til at eie det, og de tappe, men grusomme Mænd, Kortes og Pizarro, omstyrtede med smaa Flokke, især ved Krudtets Brug, de svage Troner i Peru og Mexico. Naar Troen ei længere bevares i en god Samvittighed, men dog endnu ansees for Veien til Saligheden, gaar det med hele Folkefærd som med det enkelte Menneske, at de mene paa eengang at fortjene Syndefrihed og overbevise sig selv om at de have Troen, ved med Haardhed at fordømme de Van173tro og om muligt, aftvinge dem den samme Bekjendelse, som udgjør deres Tro. Saaledes gik det Spanierne i Amerika og Philip i Nederlandene. Amerikas Hedninger maatte lade sig omvende eller dø, thi den katolske Tro var dog langt sandere end den Overtro der, endog før Spaniernes Komme, synes at være paa de fleste Steder gaaet over til fæisk Ligegyldighed; Hollændernes Tro var derimod langt sandere end den Philip lod forkynde, og derfor kunde den ikke udryddes, om end nok saa mange af dens Bekjendere mistede Livet. Imidlertid sporer Man i den hele Begivenhed, baade den reformeerte Troes Kjendemærke og den jordiske Tænkemaade, der var for dybt rodfæstet hos dette Handels- og Fabrikfolk, til at Luthers Lære kunde finde ret Indgang, eller Troens Sag begeistre dem i det Hele til stor Daad. Vel maae det ikke glemmes, at adskillige ere Menneskenes Vilkaar, og hver er dog behagelig, naar han kun i Fromhed bruger det Annammede; saa det var uretfærdigt af Hollænderne at fordre den klarøiede brændende Nidkjærhed, hvortil de aabenbar fattes Anlæg, men fordre maae man af hvert Folk som af hvert Menneske, at de skal give Gud deres Hjerte og yttre deres høieste Kraft og Iver i Salighedens Sag og Sandhedens Tjeneste. Det gjorde Hollænderne ingenlunde, for Troens Skyld, som det heed, plyndrede de Kirker og nedreve Billeder, men det var mere Philips Skatteforordninger og 174Indgreb i deres borgerlige Rettigheder, end hans Samvittighedstvang, der gav dem Vaaben i Haand. Da Philip sendte sin Vredes strænge Tjener, Hertugen af Alba, derind med spanske Krigsfolk, skjalv næsten Alle, Ingen holdt Stand i aaben Mark og mange flygtede. Ved denne Leilighed søgde Adskillige, Luther hengivne, til Dannemark og bleve Stamfædre til mærkelige Slægter, især de lærde Vormers, en Ting hvorved Historien klarlig minder om det gamle Blodsforvandskab, Tungemaalene vel engang vil stadfæste og forklare. Al Redning syndes ude, men en høiere Haand styrede Begivenhederne: nogle Misfornøiede, som havde givet sig til at være Sørøvere, indtog Fliessingen. Holland og Seeland bleve nu Krigens Skueplads: her kunde Klogskab, Snildhed, koldt Mod udrette mere end Kjækhed og Fyrighed; og hine Egenskaber besad Nederlændernes Anfører, Vilhelm af Oranien, i høi Grad. Den mistænkelige Philip hjemkaldte nu ogsaa Alba, og var bange for enhver af de følgende Feldtherrer som krigede lykkelig. Hollænderne, som snart bleve Overmænd til Søes, mærkede at de havde Fordeel af Krigen; og da Spaniens Kræfter hvert Aar mere udtømtes, maatte Udgangen paa den lange Krig blive alle de reformeerte Provindsers Uafhængighed.